

7. De speld in de hooiberg: internationale fiscale informatie-uitwisseling 2.0 in het publieke en private belang

Sigrid Hemels, hoogleraar Belastingrecht

Reinout Kok, hoogleraar Belastingheffing van multinationale ondernemingen in een globaliserende wereld

Maarten de Wilde, hoogleraar Internationaal en Europees Belastingrecht

Introductie

Belastingontwijking door multinationals staat al een aantal jaar in het brandpunt van de politieke en maatschappelijke belangstelling. Fiscaliteit staat opeens op de voorpagina's van de kranten en is een hot topic in de boardroom geworden. Voor het wetenschapsgebied van het internationaal en Europees belastingrecht en de vennootschapsbelasting is dit een belangrijk onderzoeksgebied. De fundamentele onderliggende vraag is of de huidige vennootschapsbelastingssystemen en de internationale verdragen over welk land waarover belasting mag heffen nog wel passen bij het digitale tijdperk. Zolang er niet een nieuw systeem is, moeten landen echter werken met de systemen die er zijn en wordt ingezet op grotere transparantie en informatie-uitwisseling. Het OESO/G20 BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) project en de opvolging die de EU daaraan heeft gegeven, heeft onder meer geleid tot een vergaande verplichting van bedrijven om informatie aan overheden aan te leveren die vervolgens tussen overheden wordt uitgewisseld. Doel is dat overheden hierdoor beter belastingontwijking en -ontduiking kunnen detecteren en bestrijden. De eerste tekenen lijken echter te zijn dat inspanningen van zowel private als publieke actoren nu vooral zijn gericht op het voldoen aan de informatieverplichtingen, maar dat het doel, het daadwerkelijke gebruik van de informatie uit beeld raakt. Publieke partijen kampen met een informatie-overload, sommige landen blijken de database met verzamelde informatie niet eens te hebben geopend (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on overview and assessment of the statistics and information on the automatic exchanges in the field of direct taxation, Brussels, 17 December 2018, COM(2018) 844 final). Herijking van de informatie-uitwisselingspraktijk lijkt daarom geboden, een herijking waarbij zowel belangen van publieke als private actoren spelen.

PhD project

De centrale vraag van dit onderzoeksproject is hoe de informatieverplichtingen en –uitwisseling meer smart kan worden gemaakt en de focus van het verzamelen van informatie naar het gebruik van informatie kan verschuiven. Veel onderzoek in het (internationale) belastingrecht betreft de regels zelf. De compliance aspecten (het zich houden aan die regels, de wijze waarop dat administratief gebeurt en de effecten daarvan) worden nauwelijks onderzocht. Het project beoogt dit te veranderen en wil daarmee een bijdrage te leveren aan het een stap verder brengen van de huidige praktijk van informatie verzamelen door private en publieke actoren naar het daadwerkelijk effectief kunnen gebruiken van die informatie

door publieke actoren. Het vinden van een speld – relevante fiscale informatie – in de hooiberg van door het bedrijfsleven aangeleverde en door overheden uitgewisselde informatie is de grootste uitdaging waar belastingdiensten de komende jaren voor staan. Dit is nauwelijks onderwerp van onderzoek. Dit onderzoek is niet alleen in het belang van publieke actoren, maar ook van het bedrijfsleven, omdat een meer doelgerichte en slimmere systematiek mogelijk ook tot een beperking van administratieve lasten voor het bedrijfsleven zou kunnen leiden. Gelet op het publieke belang van het tegengaan van belastingontduiking en – ontwijking en de toenemende compliance problematiek voor het bedrijfsleven, is het ook uit economisch perspectief belangrijk dat deze grote inspanningen – en daarmee gepaard gaande inzet van mensen en middelen die niet meer op andere wijze kunnen worden aangewend – tot een daadwerkelijk resultaat, beperking van belastingontwijking- en ontduiking leiden en derhalve een effectief middel, in plaats van een doel op zich worden.

Gebruik van ICT middelen en kennis die bij sommige EU lidstaten, zoals de Baltische staten, die op het gebied van het slim gebruik van IT-toepassingen in het fiscale domein vele stappen voor zijn op de meeste andere lidstaten kunnen hierbij mogelijk behulpzaam zijn. Dit onderzoek leent zich voor een interdisciplinaire invalshoek (fiscaliteit en informatietechnologie) en een gediversifieerde methode (doctrinair fiscaal onderzoek en empirisch onderzoek).

Concrete onderzoeksvragen zijn:

- Wat zijn de effecten voor publieke en private actoren van de vergaande verzameling en uitwisseling van fiscale informatie in de EU als gevolg van het BEPS-project?
- Hoe kan het gebruik van uitgewisselde informatie worden verbeterd?
- Zijn er in de EU best practices voor het effectief gebruik door publieke actoren van door private actoren aangeleverde informatie?

Empirisch onderzoek

Gezien de onderzoeksvragen, die deels empirisch van aard zijn, is het niet meer dan logisch dan dat de promovendus ook empirisch onderzoek zal doen. Feitelijk zit dit besloten in alle drie de bovengenoemde onderzoeksvragen die zien op de effecten van de informatieverzameling, de verbetering daarvan en de best practices. Dit betekent ook dat in dit project fiscalisten en empirisch geschoolde juridische onderzoekers moeten samenwerken, omdat ze ieder maar een deel van de gereedschapskist hebben: de fiscalist heeft de fiscale kennis, maar is over het algemeen niet geschoold in empirische onderzoeksmethoden, en de beoefenaar van de empirische juridische wetenschap is over het algemeen niet geheel ingevoerd in de fijnmazigheden van het (internationaal, Europees en vennootschaps-) belastingrecht. Dit project vraagt dus op natuurlijke wijze om een samenwerking tussen beide deskundigheden.